

5. Методичний poradник для вчителів географії: методичний посібник / О. І. Грінченко, О. М. Саввіч; за ред. Л. Д. Покроєвої, Т. В. Дрожжиної. – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2015. – 160 с.
6. Петрик К.Ю. Педагогічне партнерство у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи / К.Ю. Петрик // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – 2017. – Випуск LXXV. Том 2. – С. 170-173.
7. Пукас І. Мережева взаємодія в освіті як фактор підвищення професійної компетентності педагогів / І. Пукас // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2017. – Вип. 56. – С. 297-305.
8. Сайт Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu-post-diploma.kharkov.ua>
9. Топузов О.М. Загальна методика навчання географії: підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.

Реалізація партнерської взаємодії учасників освітнього процесу засобами рухової (фізичної) активності

І. В. Волкова

У Концепції Нової української школи великого значення набуває аспект педагогіки партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Зазначимо, що головним завданням педагогіки партнерства є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу [3, с.17]. Це завдання реалізовується в спільній діяльності вчителя і учнів, учителя і батьків, що передбачає взаєморозуміння, спільність інтересів і прагнень із метою особистісного розвитку школярів.

Візьмемо до уваги, що педагогіка партнерства важлива й незамінна з огляду на те, що: по-перше, сприяє створенню атмосфери, у якій найкраще розкривається потенціал кожного учня, формується його ініціативність і креативність, а це – один із ключових активів сучасного світу; по-друге, партнерство задовольняє потребу в значимості і приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає інтелекту працювати ефективніше; по-третє, такий формат стосунків найкраще готує молодих людей до професійної діяльності і ролі активного громадянина у відкритому світі [4].

Таким чином, утілюючи ідеї педагогіки партнерства, учителю необхідно використовувати у своїй роботі не тільки стандартні методи організації освітнього процесу, але й більшою мірою виявляти ініціативу, будувати навчання та виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності.

Слід зазначити, що одним із ключових напрямів реформування нової української школи є пошук і впровадження сучасних форм, методів, технологій і засобів навчання в педагогічний процес закладів освіти. Ураховуючи особливості розвитку рухової (фізичної) активності школярів, набуває значення така методика навчання, яка спирається на взаємодію школярів під час освітнього процесу, як погоджену діяльність щодо досягнення спільних цілей і результатів, за рішенням учасників щодо їх проблеми або завдання.

Розглянемо можливості реалізації педагогіки партнерства через різні форми рухової (фізичної) активності.

Поняття «спорт» міжнародною спільнотою прийнято як «усі форми рухової активності, які сприяють підвищенню фізичної культури, покращенню психічного благополуччя та соціальної взаємодії, такі як ігри, відпочинок, організовані змагальні види спорту та історично притаманні окремій країні види спорту та ігри», а поняття «сталий розвиток» визначається як «розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби»[1; 5; 6].

Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) виступає за безпечну гру, відпочинок і спорт, тому що:

- безпечна гра є правом дитини;
- спорт, відпочинок і гра є життєво важливою частиною дитинства, і це є цілком природно;
- спорт є потужним інструментом, що об'єднує людей різних етнічних, культурних, релігійних, мовних і соціально-економічних галузей;
- спорт відіграє важливу роль в поліпшенні фізичного та психічного здоров'я, а також у зміцненні активної громадянської позиції та соціальної інтеграції;
- спорт надає можливості для появи лідерів серед однолітків;
- спорт підвищує самооцінку серед дівчат-підлітків і надає можливості просування дівчаткам в умовах гендерних бар'єрів;
- спортивні ігри та змагання створюють цінні платформи для комунікації задля звернення суспільної уваги на проблеми дітей;
- спорт може бути використаний для створення безпечного та захищеного середовища для дітей і навчити молодих людей вирішувати конфлікти без насильства;
- спортивні ігри можуть використовувати ресурси, доступні на місцях;
- спорт сприяє просуванню освіти на основі життєвих навичок і здорового способу життя, у тому числі цінності фізичної культури, правильного харчування та правильних рішень для позитивного впливу на здоров'я.

Таким чином, дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) розглядає спорт (фізичну активність) як один із пріоритетних напрямів захисту дітей. Кожна дитина має право не тільки на спорт і гру, але й на спорт і гру в безпеці. Тому треба забезпечити безпечне середовище, у якому дівчатка та хлопчики будуть захищені від усіх форм насильства, жорстокого поводження та експлуатації. Крім того, ЮНІСЕФ застерігає від участі дітей у суворій спортивній підготовці в умовах, що не відповідають віку і порушують право дитини на освіту та охорону здоров'я [1; 5; 6].

Слід зауважити, що основні цінності та життєві навички, якими спорт наділяє дітей, – співпраця та партнерство в команді, дисципліна, справедливість і повага до інших людей – впливають на їх поведінку й допомагають їм досягати своїх цілей і належним чином реагувати на події протягом життя. Спорт (усі форми фізичної активності) відіграє важливу роль у поліпшенні фізичного й психічного здоров'я, у зміцненні активної громадянської позиції та соціальної інтеграції.

Можна стверджувати, що впровадження нових підходів у навчанні учнів із фізичної культури зорієнтує учнів не тільки на стійку мотивацію щодо збереження власного здоров'я, гармонійного розвитку природних здібностей та психічних якостей, використання засобів фізичного виховання в організації здорового способу життя, а й на взаємодію в налагодженні взаємовідносин і взаємопорозуміння, взаємодопомоги та співробітництва в шкільному середовищі.

Прийнято вважати, що фізична (рухова) активність – це будь-які форми руху, що потребують енергії, наприклад, ходьба, фізична робота, фізичні вправи, заняття спортом тощо. Виокремлюють рухову активність низьку, помірну та інтенсивну. *Види рухової активності:*

- низька – повільна ходьба, сидіння за робочим столом, робота за комп'ютером, перегляд телепередач;
- помірна – швидка ходьба, прибирання оселі, робота на городі, гра на піаніно;
- інтенсивна – біг, заняття фізичною культурою і спортом, танці, рухливі ігри.

Під час проведення уроків фізичної культури, різних форм фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи вчителі можуть використовувати адаптовані й спеціалізовані вправи, ігрову діяльність для розвитку партнерства в шкільному спорті та фізичній культурі з метою протидії/запобігання негативним соціально-небезпечним явищам.

Розглянемо рухливу гру як прояв взаємоузгоджених у команді дій. Гра як різновид спорту – це будь-яка фізична активність, яка є веселою для її учасників. Вона часто є неструктурованою, проходить без нагляду з боку дорослих. Розваги є більш організованими, ніж гра, і зазвичай передбачають фізично активне дозвілля. Гра – одна з форм спілкування та взаємодії: вступаючи в неї, учень вчиться брати на себе певні моральні зобов'язання, контролювати власний емоційний стан і адекватніше реагувати на ті чи інші емоційні стани партнерів, підтримувати контакти, досягати порозуміння, йти на компроміс, поступки, шукати коректний вихід із конфліктних ситуацій та ін. [2]. Ще одна особливість ігрової діяльності полягає в тому, що в межах гри комунікативні здібності її учасників формуються в ході природного спілкування. Гра вводить учасників у світ складних людських взаємин, інтегрує наявний комунікативний досвід, навчає правил міжлюдських стосунків. У грі інтенсивно закріплюються важливі соціальні почуття й норми поведінки особистості. Звернемо увагу на те, що значною популярністю користуються командні ігри, які розвивають колективне мислення, сприяють згуртуванню колективу заради досягнення спільної мети, покращенню комунікації, дають змогу відчувати впевнену допомогу ближнього, або ж навпаки, узяти участь у конкурентній боротьбі й відчувати дух суперництва. Усі командні ігри поділяються на два розвивальні види, коли потрібно задіяти свою ерудицію та логіку, і рухливі, у яких, крім того, йде опора на фізичні можливості. Безумовно,

рухома категорія ігор сприяє поліпшенню психічного стану, а також розвиває увагу, тренує пам'ять.

Наведемо приклади ігор для корегування та підвищення рівня групової згуртованості, взаєморозуміння, які запропоновані вчителям фізичної культури на курсах підвищення кваліфікації Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти».

Гра з гімнастичним килимком. Мета: усією командою за якомога менший час перенести більшу кількість предметів спортивного спрямування.

На певній відстані від команд розташовані предмети спортивного спрямування (гантелі, скакалки, фітболи тощо, залежно від модуля, який вивчається). За допомогою номерного жеребкування команди визначаються з місцем розташування їхньої групи. За командою «Руш!» група учнів бере гімнастичний килимок і рухається в напрямі розташування предметів спортивного спрямування. Бере два предмети і, намагаючись утримувати їх у центрі килимка, переносить до місця занять.

Якщо предмет падає, команда втрачає можливість ним користуватися. Чия команда швидше й без порушень упоралась із завданням, та й перемагає.

Гра «Паровоз із м'ячами». Учні шикуються в колону тісно один до одного. Між кожним учнем знаходиться м'яч, який вони тримають животом і спиною, без допомоги рук. Потрібно пройти певну відстань, щоб не впав ні один м'яч. Відстань, яку потрібно пройти, залежить від віку учасників, а також від рівня їх згуртованості. Чим більш згуртовані учні, тим більша відстань.

Гра «Живий вузол» [5, с. 183]. Гравці стають у коло. Усі за командою ведучого простягають праву руку вперед, до центра кола, і беруть будь-кого за руку. Перша умова: не можна обирати сусіда. Потім у центр кола всі простягають ліву руку, і відбувається така ж сама «плутанина». Але друга умова: не можна брати за руку ту людину, з якою ти вже «зчеплений» руками. Як результат – отримано живий вузол, який тепер усі разом мають розплутати, але треба бути скоординованими в діях усієї групи, не розчіпляти рук. Гра добре розвиває командну взаємодію, покращує комунікацію в колективі, допомагає знайти спільні правильні рішення та працювати на загальний результат (як варіант: усі дії із заплутуванням можна виконувати, наступаючи на носок та на п'яту, коли гравці стоять у колі).

Гра «Лабіринт» [5, с. 180]. На землі з прутиків складено лабіринт. По ньому йде один із представників команди – із заплющеними очима, керуючись тим, що підказують йому члени його команди. Умови гри при цьому дуже жорсткі: одночасно говорити може тільки одна людина. Кожен, хто говорить, промовляє не більше одного слова. Якщо двоє заговорили одночасно чи якщо той, хто йде, доторкнувся до лінії лабіринту, або коли він навіть проніс ногу над лінією, то вважається загиблим. Коли ведучий вважає, що працює не вся команда і хтось із гравців не бере діяльної участі, то він може усунути гравця із гри. Завдання команди – придумати й реалізувати найбільш успішну стратегію проходження лабіринту.

Гра «Спина до спini» [5, с. 185]. Кожний учасник обирає собі партнера одного з ним зросту. Вони сідають спина до спini й тримаються за руки. Коли гравці прийняли це положення, ведучий пропонує їм спробувати піднятися. Якщо вони навчаться вставати (вправа «2»), слід запропонувати їм виконати вправи «3», «4» і т. д.

Урізноманітнити вправу можна так: «Ступня до ступні»: зміст завдання полягає в тому, що гравці сідають обличчям один до одного, тримаючись за руки та упираючись один в одного ступнями.

Висновки:

1. Спорт (фізична активність) і гра безумовно можуть сприяти розвитку та навчанню дітей і підлітків, надавати можливість здобуття психосоціальних і міжособистісних (життєвих) навичок: почуття власної гідності, співпереживання, комунікації, прийняття рішень, критичного і творчого мислення, а також уміння впоратися з емоціями, стресом і конфліктами.

2. Спорт є важливим ресурсом для контакту з дітьми та молодими людьми в їх власному розвитку. Він може зробити їх активними учасниками в процесі прийняття рішень і вільного висловлювання своїх поглядів.

3. У фізичній культурі майбутнього, як і в сучасній, головним провідником у світ культури розвитку свого здоров'я буде вчитель. Будь-який вид спорту (фізичної активності) буде цікавим, улюбленим і доступним для дітей, якщо вчитель підійде творчо до навчального процесу та буде застосовувати різні цікаві й нестандартні розробки.

4. Статистичні дані свідчать про те, що регулярні заняття різними формами фізичної активності забезпечують усіх людей широким діапазоном фізичних, соціальних і психічних переваг для здоров'я, і можуть обмежити наслідки багатьох найпоширеніших світових неінфекційних захворювань.

Література

1. Волкова І.В. Концепція ЮНІСЕФ «Спорт заради розвитку» як якісний орієнтир у підвищенні компетентності вчителів фізичної культури / І.В.Волкова // Застосування технологій бенчмаркінгу організації навчального процесу в системі післядипломної педагогічної освіти: збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 24 листопада 2016 року. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2016. – С. 89-93.
2. Качан О.А. «Спорт заради розвитку» – нова концепція фізичного виховання в Україні / О.А. Качан // Фізичне виховання в рідній школі: науково-методичний журнал. – 2017. – № 6 (113). – С. 25-28.
3. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
4. Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ / М. Скиба [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>. Назва з екрану.
5. Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація»): навчально-методичний посібник / О.В. Погонцева, В.В. Деревянко, І.Р. Захарчук, О.М. В'яла, О.С. Трофимов. – Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. – 268 с.
6. Стратегічна основа ЮНІСЕФ щодо спорту для розвитку // United Nations Children's Fund (UNICEF). – May 2011. – 26 с.